

HET STEENDAM-ORGEL IN HOOGVEEEN

A. Bijvank

In de Gereformeerde Kerk (Vrijgemaakt) in Hoogeveen heeft de jonge Groningse orgelmaker Siïco Steendam een nieuw orgel gebouwd, waarbij hij qua uiterlijk heeft teruggегrepen naar het Witte-orgel van Delfshaven. Ten aanzien van de dispositie zijn de uitgangspunten wat genuanceerder gehanteerd. Wel is er ooit een uitnodiging ontvangen om de ingebruikname bij te wonen, maar eerlijk is eerlijk; Hoogeveen is niet naast de deur. De recent uitgebrachte CD door Jubal, Sliedrecht, waarbij het nieuwe instrument bespeeld wordt door Geert Bierling, inderdaad, organist in Delfshaven, bood een goede gelegenheid om twee dingen te combineren. Een CD-bespreking en een wat uitgebreider bespreking van het instrument zèlf.

Sicco Steendam, geboren in 1957, groeide op in Enschede, als het ware aan de voeten van het uit 1892 daterende orgel van de Leeuwarder Orgelmakersfirma L. van Dam & Zonen. De klank van dit grondtonige, romantische, met een breed klankenpalet toerust orgel maakte een diepe indruk. Dit klankbeeld legde de basis voor de liefde voor het midden/laat negentiende eeuwse klank-
idroom.

Tijdens zijn leerperiode volgde een verdere kennismaking en verdieping met het werk

van andere gerenommeerde orgelmakers uit de 19e eeuw, zoals Van Oeckelen, Smits en Witte. Met name het werk van Witte maakte nogal indruk door de solide bouw, ook van de gebruikte materialen en de intonatie. Na de vestiging als zelfstandig orgelmaker in Roodeschool werd opus 1 gebouwd voor Opeinde. Weliswaar werd hier nog gebruik gemaakt van oud pijpwerk, maar de oriëntatie op Witte was een feit. Overigens werd Witte niet in alles gevolgd, zodat er nog een eigen inbreng ook was, wanneer zulks functioneler of fraaier kon zijn.

*Hoogeveen, Geref.
kerk (Vrijgemaakt)*

Nu dus het orgel in Hoogeveen. Opnieuw een orgelkast als in Delfshaven. Wel soberder van ornamentiek en welbewust minder rijk uitgevoerd. De werkenaanleg is wel conform Delfshaven, n.l. hoofdwerk onder in de kas (achter front), daarboven het bovenwerk en het pedaal achter het hoofdwerk. De windladen zijn gedeeld in C- en Cis-laden.

Ook in de toets- en registermechaniek volgt Steendam in hoofdlijnen het Delfshavense voorbeeld, zij het dat op onderdelen voor ander materiaal gekozen is. Het klankbeeld wijkt af van Witte en als de klank in Opeinde.

Op het hoofdwerk treffen we een Sesquialter aan, die men bij Witte niet zal aantreffen. Dit register en de Mixtuur kunnen in twee standen worden gebruikt. Doel hiervan is, dat op de eerste stand een laat achttiende eeuws plenum op 8-voets basis en op de tweede stand een deftig, meer Wittiaans, negentiende eeuws plenum op 16-voets basis kan worden gerealiseerd. Op het bovenwerk plaatste Steendam een Nasard en in plaats van een karakteristieke Dulciaan werd gekozen voor een heldere, krachtige Vox Humana.

DISPOSITIE:

HOOFDWERK C - f'''

Prestant		8'
Bourdon		16'
Roerfluit		8'
Octaaf		4'
Sesquialter	(vanaf c')	II
Fluit	(gereserveerd)	4'
Quint		3'
Octaaf		2'
Cornet		III
Mixtuur		III-VI
Trompet	(Bas/Discant)	8'

SPEELHULPEN

Tremulant
Koppel Pedaal aan Hoofdwerk
Klavierkoppel en Calcant

BOVENWERK C - f'''

Prestant	8'
Höfluit	8'
Gamba	8'
Salicet	4'
Roerfluit	4'
Nazard	3'
Woudfluit	2'
Vox Humana	8'

PEDAAL C - d'

Subbas	16'
Octaafbas	8'
Octaaf	4'
Bazuin	16'

Samenstelling Sesquialter:	1e stand	3 1/5		
	2e stand		5 1/3	3 1/5

Samenstelling Mixtuur:

1e stand:

C		2	1 1/3	1
c	2 2/3	2	1 1/3	
c'	4	2 2/3	2	1 1/3
fis''	4	2 2/3	2	2

2e stand:

C			2	1 1/3	1	
Fis			2 2/3	2	1 1/3	1
fis		4	2 2/3	2	1 1/3	1
fis'	5 1/3	4	2 2/3	2	1 1/3	
fis''	8	5 1/3	4	2 2/3	2	2

KLANK

De CD, uitgekomen bij het Jubal-label geeft een klankbeeld van dit instrument, waarvoor Geert Bierling zich heeft ingespannen. Bij het samenstellen van zijn programma heeft hij getracht de artistieke- en muzikale veelzijdigheid van het Steendam-orgel te demonstreren met orgelcomposities uit diverse stijlperiodes.

Als "rode draad" door het programma verweven is het orgelkoraal, omlijst door werken uit Barok en Romantiek.

Geert Bierling kennen we als een gedreven, onstuimige organist/clavecijnist, die er steeds weer in slaagt om ongelofelijk veel inspanning en energie te steken in projecten, die uitblinken door hun veelzijdigheid. Hij beheerst diverse stijlen en laat dat niet alleen dikwijls horen, maar ook nog zien door middel van zijn composities/koraalbewerkingen.

Böhm's Preludium, fuga en postludium in g bijt het spits af. Meteen een goede binnenkomer. Wat klinkt dat orgel breed, maar toch straalt het ook. Böhm krijgt een goede vertolking. Hierna volgt de verklanking van, mag ik

zeggen, onze eigen Psalm 25 uit de laatste Partitabundel. Hier dus uitgevoerd door de componist. Ruim 18 minuten inspirerende muziek in de traditie van de Bach-leerlingen en navolgers.

Na Bach's Capriccio volgt van dezelfde componist het bekende "Schmücke dich", met een verbrede Vox Humana als uitkomende stem. Deze Vox Humana heeft bekens met dubbele conus en cilindrisch onderstuk. Koppen en stevels van orgelmetaal, met een band van messing om de stevels. Kelen (C-g beleerd) en tongen van messing. Een werkelijk heel fraaie stem.

Het Franse aandeel is vertegenwoordigd door het Preludium in g van Pierné, Guilmants "Impression Grégorienne" heel ingetogen en verstild klinkend. Vervolgens Lemmens "Creator Alme Siderum". Dit lied stamt oorspronkelijk uit de vroege Middeleeuwen. De melodie van Ps. 141 is hier nog op terug te voeren. Als laatste in dit blokje de Toccata van A. Renaud. Velen hebben dit werkje ongetwijfeld wel eens als uitsmijter gehoord, waarbij alle remmen losgingen.

*Speeltafel Geref. kerk (Vrijgemaakt)
te Hoogeveen*

Geert Bierling bespeelt het Steendam- orgel in de Geref. Kerk (Vrijgemaakt) in Hoogeveen

Productie: Jubal Records
Label: CD ZV 91129-2
Techniek: DDD
Prijs: ca. f 40,-
Speelduur: 73'

Ik verzeker U dat het hier een uitbundige, maar beheerste vertolking krijgt.

Geert Bierling besluit met Koraal, variaties en finale over Psalm 86 in een wat moderner idioom dan Psalm 25.

Van alle gespeelde werken is een korte beschrijving en de gebruikte dispositie is vermeld. Verder kunt u in het leaflet een korte beschrijving van de concertgever en het instrument aantreffen, voorzien van een uitgebreide dispositie. Wanneer er werd opgenomen is niet vermeld.

Het label is JUBAL RECORDS, het nummer CD ZV 91129-2. De prijs zal ca. f. 40,00 zijn. Speelduur ruim 73 min.

CONCLUSIE

Mijn conclusie is, dat Steendam er in geslaagd is een instrument te bouwen, dat weliswaar vanuit een romantische achtergrondgedachte is gemaakt, maar dat eerdere werken goed doet vertolken.

Bij de specifiek franse muziek is het instrument toch te veel hollands om dit optimaal tot klinken te brengen. Dit orgel is gemaakt voor gemeentezangbegeleiding. Grondtonig (Trompet, Bazuin), maar toch helder en krachtig, stoer van intonatie, eerlijk zo u wilt. Een feest om bij te zingen.

Al luisterend krijg je dan weer heimwee naar de zangavonden waar wijlen Klaas Bolt het patent op had. Met het orgel beveel ik ook deze CD van harte aan.